

عذابهای جهنم

عقوبتها و عذابها در افکنی و مرا با اهل عذاب و مصیبت‌ها همراه نمائی و میان من و دوستانت جدائی بیندازی ای خداوند و مولا و ولی نعمت من اگر بر عذاب تو صبر کنم فراق تو را چگونه تحمل نمایم؟ و اگر بر حرارت آتش جهنم صبر کردم چگونه بر این مصیبت بزرگ که از نظر کریمانه تو افتاده‌ام صبر کنم؟

قرآن کریم در چند مورد این نوع عقوبت و عذاب را مورد تذکر قرار داده است:

۱- «كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَأْتُونَ كَذِبًا»
لصالحوا العظیم»

یعنی آن کافران از اکرام و قرب حق محجوب و محروم میباشند و در آتش دوزخ میسوزند.

حضرت امیر مؤمنان علیه السلام در تفسیر این آیه فرمودند: آنان از اکرام و ثواب الهی محروم میگردند.

۲- «تَلَىٰ مِنْ أَوْفَىٰ يَعْقِدُونَ وَنَقَسُوا فِي اللَّهِ نَجَسًا
الْمُتَّعِينَ إِنَّ الدِّينَ يَنْشُرُونَ يَعْقِدُونَ اللَّهُ وَأَبَائِهِمْ نَسًا
فَلَيْلًا أُولَئِكَ لِأَخْلَاقِ لَهُمْ فِي الْأَخْزَةِ وَلَا يَكْلُمُهُمُ اللَّهُ
وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُرَكِّبُهُمْ وَأَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ»

یعنی کرامت الهی و نظر خداوندی چنین نیست که به آسانی و بدون زحمت و عمل بدست آید و آن تنها برای کسانی که عهد خداوند - که عبارت از ایمان بخداوند و پرستش آن ذات مقدس و داشتن تقوا و پرهیزکاری است - وفا کردند حاصل میشود و خداوند افراد با تقوا را دوست میدارد ولی کسانی که عهد و پیمان الهی (بمعنایی که

انسانهایی که چراغ فروزان فطرت الهی را در خانه وجود خود خاموش کرده و استعداد کمال و شایستگی‌های خود را از دست دادند، صراط مستقیم را پشت سر نهاده در بیراهه‌های ضلالت قدم زدند و براهنمائیهای حکیمانه ذات مقدس حق تعالی و به پندهای نجات بخش اولیای کرام وی توجه نکردند و روی از نور برتافتند و با ظلمت نشستند و زندگی آمیخته با آلودگیها و انحراف را بر بهشت و سعادت جهان جاوید ترجیح دادند سرانجامی جز سقوط و جهنم ندارند.

راه است و جاه و دیده‌بنا و آفتاب

تا آدمی نگاه کند پیش پای خویش چندین چراغ دارد و بیراهه میرود بگذار تا بفتند و بیند سزای خویش

•••

در مقالات پیشین انواع عذابهای جسمانی اهل جهنم بیان گردید اکنون به شرح آلام و عقوبات روحانی آنها می‌پردازیم.

باید توجه داشت که منظور از آلام روحانی دردها و ناراحتیهائی است که جسم انسان در انتقال آنها بیروح (بعکس عذابهای جسمانی) دخالت ندارد و آنها نیز چند نوع است:

الف - احساس محرومیت از قرب جوار خداوند

این عذاب روحی که اهمیت و اثر کامل آن در آن عالم که سرای کشف و روشن شدن حقایق است معلوم میگردد و اثر آن تا اعماق روح آنها را میسوزاند یکی از بزرگترین نوع عذابها است که حضرت امیر مؤمنان

آیه الله حسن نوری

علیه السلام آنها در دعای کمیل که دارای جایگاه خاصی در فرهنگ اسلام و مشتمل بر درسهائی از اخلاق و تربیت اسلامی است و در این دعا نمونه‌هایی از عواقب و عکس العمل گناهان فردی و اجتماعی در صحنه زندگی اینجهان و آنچه تذکره داده شده است و پرده‌هایی از الطاف و رحمت واسعة خداوندی و انواع نعمت‌های بهشتی مورد بیان واقع شده است در ضمن عقوبتهائی را که در جهنم برای گناهکاران فراهم گردیده است بیان میکند میگوید:

«فلئن صبرتن للعقوبات مع اعدائك و جمعت نینی و بین اهل بلانك و فرقت نینی و بین احتیائك و اولیائك فهی بالهی و سیدی و مولای صبرت علی عذابك فكیف أصبر علی فراقك و هنی بالهین صبرت علی حزن نارك فكیف أصبر عن النظر الی كرامتك»
پروردگارا اگر مرا با دشمنانت در ورطه

بیان گردید) و سوگندهای خود را به بهای اندک که لذات و شهوات دنیوی است فروختند در آخرت بهره‌ای ندارند و خداوند با آنها سخن نمی‌گوید و بنظر رحمت بر آنها تمسین‌گرد و از پلیدی گناه و آلودگیها پاکیزه‌شان نمی‌کند و عذاب دردناک در انتظار آنها است.

۳- «وَاذْ قُلْ إِنْ وَعَدَ اللَّهُ عَقُوبًا لَأَرْبَبُ فِيهَا فَلَنْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ تَقُلُّوا إِلَّا طَغًا وَمَا نَعْنُ بِشَيْئَيْنِ وَاذْ قُلْ إِنْ تَقُلُّوا إِلَّا طَغًا وَمَا نَعْنُ بِشَيْئَيْنِ وَاذْ قُلْ إِنْ تَقُلُّوا إِلَّا طَغًا وَمَا نَعْنُ بِشَيْئَيْنِ»

یعنی چون به شما کافران گفته شد که وعده خدا حق است و در تحقق و آمدن قیامت شک و ریبی نیست شما گفتید ما نمیدانیم قیامت چیست؟ و ما آنرا در پیش خود جز خیال و پنداری نمی‌بینیم و هرگز بآن یقین نداریم آنها در روز قیامت اعمال بد خود را بطور آشکار می‌بینند و عذابهایی که آنرا مورد تمسخر قرار میدادند آنها را احاطه میکند و بآنها خطاب میشود که ما امروز همان طور که شما در دنیا سرگرم لذات مادی شدید و ما را فراموش کردید فراموشتان میکنیم امروز منزل شما دوزخ است و هیچ یار و یاورى ندارید.

ب- حسرت و غم و اندوه

یکی دیگر از عذابهای روحی اهل جهنم حسرتها و اندوههای جانفرسانی است که بر آنها وارد میشود و اعماق روح آنها را علی السّوام میسوزاند که در قرآن مجید در مواردی بطور مؤکد مورد تذکر قرار گرفته است:

۱- «كَذَلِكَ نُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسْرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِبَارِعِينَ مِنَ النَّارِ»^۱

یعنی خداوند اعمال زشت جهنمیان که مایه حسرت‌ها و پشیمانی آنها است به آنها ارائه میکند و آنها هرگز از آتش جهنم نجات

پیدا نمی‌کنند.

۲- «وَيَوْمَ يَقَعُ الظَّالِمُ عَلَىٰ تَذْوِيهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا»^۲

روزی که مستمگران پشت دستهای خود را با حسرت بلند می‌گیرند و می‌گویند ای کاش در برابر رسول حق راه تسلیم و طاعت پیش می‌گرفتیم.

در این رابطه حضرت صادق علیه السلام فرمودند خداوند هر فردی از افراد انسان را که آفریده است برای او منزلی در بهشت و جایگاهی در جهنم قرار داده است. و چون روز قیامت فرا میرسد و حساب اعمال انسانها سبب می‌شود و افراد نیکوکار که استعدادها و امکانات خود را در راه تهذیب اخلاق و ساختن خود و جامعه خود صرف کردند و از قوانین الهی در زندگی خود پیروی نمودند در جایگاه بهشتی خود قرار می‌گیرند و کسانی که از راه راست منحرف گشته راه طغیان و تمرد را پیش گرفتند جایگاه خود در بهشت را از دست داده در منزل جهنمی خود جا می‌گیرند منادی ای از جانب خداوند، در ابتداء اهل بهشت را مورد خطاب قرار میدهد و بآنها میگوید:

ای اهل بهشت اکنون به جایگاههایی که برای یک بیکو شما در میان آتش‌های سوزان جهنم قرار داده شده بود بنگرید شما اگر در دنیا بوظایف خود عمل نمی‌کردید در جایگاه‌ها قرار نمی‌گرفتید در این حال اهل بهشت، به جایگاههای خود در جهنم نگریسته، شادمانی و خوشحالی زانداوصفی بآنها دست میدهد و خداوند را سپاس می‌گویند که چنین توفیقی نصیب آنها گردید که از جایگاه جهنمی خود نجات یافته در منزل سعادت و رفاه بهشتی در قرب جوار خداوند متعال قرار گرفتند.

از آن پس منادی ای اهل جهنم را مورد خطاب قرار میدهد و میگوید ای جهنمیان

سرهایی خود را بالا کنید و بطرف منزلهائی که در بهشت برای شما معین گردیده و در آنها وسائل رفاه و نعمت‌های گوناگون قرار داده شده بود و اگر در دنیا راه اطاعت خداوند را پیش می‌گرفتید اکنون در آنجا بودید بنگرید در این حال اهل جهنم، جایگاهی را که در بهشت برای آنها مقرر شده بود می‌بینند و از این جریان آن اندازه حزن و حسرت بآنها دست میدهد که اگر مرگ در عالم آخرت وجود میداشت از فرط غصه و شدت حسرت می‌مردند.

و این است مفاد گفتار خداوند «أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْعَوْنَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ»^۳

۳- «وَأَنْتُمْ أَحْسَنُ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ أَنْ تَقُولُ نَقْسٌ يَا عَجْبَسَىٰ عَلَىٰ مَا فُرِطْتُ فِي حَسْبِ اللَّهِ وَأَنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّاجِرِينَ»^۴

یعنی بهترین دستور و کتابی که بر شما از جانب خداوند نازل گردیده است را پیروی کنید و پیش از آنکه عذاب قهر الهی در رابطه با کیفر گناهانتان بر شما ناگهان فرود آید در پیشگاه حق تسلیم شوید که پس از نزول عذاب هر کس بخود می‌آید و متنبه میگردد و فریاد و احسرتا بر می‌آورد و میگوید ای وای بر من که جانب امر خدا را فرو گذاشتم و در حق خود ظلم و تقصیر کردم و وعده‌های خداوندی را مورد استهزاء و استخفاف قرار

- دادم! ای ستمگر! ای ستمگر!
- ۱- سوره مطلقین آیه ۱۵-۱۶.
 - ۲- کتابه النوحین ج ۳ ص ۲۱۶.
 - ۳- سوره آل عمران آیه ۷۶-۷۷.
 - ۴- سوره جاثیه آیه ۳۱-۳۲.
 - ۵- سوره بقره آیه ۱۶۷.
 - ۶- سوره فرقان آیه ۲۷.
 - ۷- سوره المؤمنون آیه ۱۰-۱۱. و حدیث در بحار الانوار ج ۸ ص ۲۸۷ می‌باشد.
 - ۸- سوره زمر آیه ۵۴-۵۵.